

Бондаренко І. П.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: rbka@inbox.ru

Дошкільна освіта в Україні і Польщі

У статті зосереджено увагу на проблемах дошкільної освіти в Україні. Досліджено досвід модернізації дошкільної освіти у Польщі. Здійснено аналіз різних типів дитячих садків які функціонують у Польщі. виокремлено тенденції, що властиві дошкільній освіті, та окреслено шляхи удосконалення дошкільної галузі. Вивчено практику управління якістю освітніх послуг у дитячому освітньому закладі.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що сучасний стан реформування освітньої галузі в нашій державі не обминув і її першу ланку – дошкільну освіту. Нині перед дошкільними працівниками – науковцями і практикаками – постало питання: Яким чином поліпшити навчально-виховну роботу з дітьми? Адже в Законі України "Про дошкільну освіту" дитина визнається головною фігурою педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Мета статті полягає в тому, щоб здійснити порівняльний аналіз дошкільної освіти в Україні та Польщі.

Виклад основного матеріалу. Система української дошкільної освіти має накопичувати власний передовий педагогічний досвід, а також здійснювати інтеграцію у світовий освітній простір. А тому назріла необхідність вивчити кращі надбання зарубіжної дошкільної педагогіки, щоб задовольнити соціальні замовлення щодо розвитку, виховання і навчання дітей дошкільного віку

У багатьох країнах світу дошкільна освіта є первинною ланкою єдиної системи виховання і навчання. Нею опікуються місцеві органи влади, промислові та сільськогосподарські підприємства, релігійні та громадські організації, приватні особи. Як правило, у більшості країн функціонують стаціонарні та сезонні ясла, садки з різною тривалістю роботи, дошкільні відділення при початкових класах, материнські школи, майданчики. Виховна робота, метою якої є гармонійний розвиток дітей, формування навичок життя в суспільстві, здійснюється відповідно до програм виховання та навчання. У всіх країнах існують системи підготовки педагогічних працівників (курси, середні спеціальні, вищі навчальні заклади).

Дошкільна освіта в кожній країні утворює свою особливу систему, компонентом у структурі якої розвивається освіта і виховання дітей раннього віку.

Модернізація освіти у країнах світу, зокрема системи дошкільної освіти в Україні, актуалізувала проблему раннього дитинства, зумовила потребу у науково-теоретичних і практичних дослідженнях цього віку, що сприяли б реалізації ідей раннього розвитку у практику роботи дошкільних закладів України. Розробка програм і науково-методичного супроводу розвитку дитини у цей період вимагає ретельного вивчення змісту і організації раннього навчання дітей, зокрема їх естетичного розвитку, у системі дошкільля зарубіжних країн.

Рівень освіти в Польщі один з найкращих в порівнянні з країнами постсоціалістичного табору. Польща пропонує дуже великий вибір освітніх послуг. Після вступу в Європейський Союз Польща адаптувала свою систему освіти до європейських стандартів та приєдналась до Міжнародних норм класифікації освіти (ICSED). Дипломи провідних польських вищих навчальних закладів визнаються всіма країнами Європи та Америки. Першим рівнем освіти у Польщі є дошкільна освіта [1].

Для Польщі характерна єдина європейська система дошкільної освіти. Батьки приймають рішення чи віддавати дитину до дитячого саду, якщо так то на скільки годин в день. Проте останній рік в дитячому садку є передумовою вступу в початкову школу. У Польщі функціонують різні типи дитячих садків:

1. У муніципальному дитячому садку. Цікаво, що безкоштовно малюки можуть перебувати тут до п'яти годин на день, а весь наступний час і харчування оплачується окремо.

2. У громадському дитячому саду. Як правило, сюди приймають дітей з обмеженими можливостями, а також тих, хто виховується без батьків.

3. У приватному дитячому садку. Зазвичай тут функціонують невеликі групи, але з дітьми займається кілька педагогів. Однак не всі батьки можуть дозволити собі водити дітей в подібний заклад, оскільки плата за перебування в ньому дуже висока [2].

Більша частина дитячих садків Польщі є муніципальними. Держава приділяє значну увагу дошкільній освіті, тому її якість дуже висока навіть у муніципальних дитячих садках. Громадські дитячі садки призначені для дітей-сиріт або ж для таких дітей, які відстають у розвитку або ж з обмеженими можливостям. Також є приватні дитсадки, для яких характерна більша кількість вихователів, дітей в

групах менше ніж в державних дошкільних закладах. Вартість таких послуг досить висока, тому лише заможні поляки можуть віддати свою дитину до приватного дитсадка.

Дошкільна освіта має два рівні: для дітей до 3 років – в дитячих клубах, а у віці 3-5 років в дитячому садочку (przedszkole). Останній рік у дитячому садочку є обов'язковим для усіх дітей, які йдуть до школи в Польщі, включаючи дітей іноземців. Відповідно до реформ в освітні діти починаючи від 2014/2015 навчальних років ідуть у школу у віці 6 років [1].

Кожної весни тривають записи до дитячих садочків на новий навчальний рік. Згідно з польською системою записів, батьки під час подачі заявки можуть вибрати 3 садочки. Спочатку вписується дитячий садочок т.зв. першого вибору (той, у якому батьки найбільш зацікавлені), але про всяк випадок варто пошукати також й інші. Після оголошення списку зарахованих дітей, батьки мусять підтвердити т.зв. "бажання вибору".

На це батьки мають тиждень. На підставі підтверджених заявок буде оголошено список прийнятих дітей. Після цього в системі електронного запису з'явиться список вільних місць. Батьки, діти яких не були прийняті, мусять заглянути на електронну сторінку Бюро освіти свого міста й перевірити перелік вільних місць в інших садочках – та спробувати заново записати малечу [3].

Дедалі більш популярними у роботі дитячих закладів стають освітні системи С. Френе, М. Монтесорі, К. Орфа, Р. Любана та ін. Загалом у Польщі практикується навчання у різновікових групах, де протягом одного заняття тривалістю 60 хв. займаються 15-20 дітей. Додаткові заняття, наприклад, музика, іноземна мова триває 15 хв. для 3-4-ри річних і півгодини з 5-6-річними дітьми. Заняття музикою, театралізованою і образотворчою діяльністю проходять у спеціально обладнаних приміщеннях, оснащених мультимедійними та аудіовізуальними засобами. Раннє навчання малюків у Польщі тільки започатковується і належить до пріоритетних завдань системи освіти [4].

Перебування дитини в громадському дитячому садочку перші 5 годин є безкоштовними. За кожен наступну годину батьки мусять платити (у Варшаві додаткова година коштує 3 зл., до того треба додати оплату за їжу – біля 8 зл. за день).

Дитячі ясла мають окрему систему запису, яка триває увесь рік, але може відрізнитися в залежності від місцевості (у Варшаві, Катовіце та Познані функціонує електронна система запису до ясел, в

інших містах записи можуть відбуватися безпосередньо). Схема записів дуже подібна на записи до садочків.

Той, кому не вдалося потрапити до громадського садочка чи ясел, може віддати свою дитину до приватного закладу, яких у Польщі велика кількість (з огляду на недостатню кількість місць у громадських). Записи до приватних садочків – більш еластичні, вони тривають увесь рік і від батьків вимагається лише паспорт (або посвідка на проживання) та заповнена анкета. Під час запису у батьків можуть простити оплату – т.зв. "wpisowe". Вона може становити від 300 зл. до 1000. Ця оплата не повертається. У випадку приватних садочків також варто пам'ятати про обмежену кількість вільних місць. У найкращих і найдешевших садочках їх також може забракнути. Громадські та приватні садочки пропонують широку виховану програму: творчий розвиток, навчання мов, танців, ритміки та ін. Частина занять включена в основу виховну програму, частина – це додаткові й платні курси [3].

Слід наголосити на тому, що освіта в Польщі вже третє десятиліття впевнено рухається до загальноєвропейських освітніх та навчальних стандартів. На це направлені освітні реформи, які тривають в країні починаючи з 90-х років ХХ ст. Особливо ґрунтовні реформи мали місце наприкінці 90-х років минулого століття в системі шкільної освіти в Польщі.

В Україні (як і десятиліттями до того – в Радянському Союзі) означені державницькі інтереси традиційно зосереджувались на школі та вищих навчальних закладах. Нині ж світова хвиля визнання пріоритетності дошкільного дитинства та усвідомлення вагомості впливу цього періоду на подальше життя людини змушує вітчизняних державних діячів змінити свою увагу на більш ранній етап розвитку особистості, ґрунтовніше осмислювати питання освіти і виховання саме дітей-дошкільників. Справедливість тези "у кого в руках дитинство, у того всі важелі впливу на майбутнє нації" дозволяє стверджувати, що належна державна увага до змісту дошкільної освіти та розробка стратегії її розвитку стає нині питанням національної безпеки.

Дошкільна освіта як первинна складова безперервної освіти України потребує змін. Державна політика дошкільної освіти має враховувати значну роль та важливе значення дошкільної освіти та створювати відповідні умови для її розвитку відповідно до вимог розвитку людини нової інформаційної епохи.

Переконані, що метою дошкільної освіти має бути виховання, фізичний, інтелектуальний та психоемоційний розвиток дитини. Але

дошкільна освіта не повинна виконувати завдання, які входять до освітніх програм початкової освіти. Необхідно забезпечити доступність дошкільної освіти для кожної дитини відповідного віку, безоплатною в частині освітніх послуг (оплата цих послуг має здійснюватися за кошти місцевого або державного бюджету). Доступність дошкільної освіти повинна забезпечуватися через різноманітність форм дошкільної освіти, державно-громадське партнерство, забезпечення рівності фізичних та юридичних осіб, які надають послуги з дошкільної освіти, незалежно від форм власності.

Дошкільна освіта може здобуватися в державних, комунальних, приватних навчальних закладах, шляхом надання індивідуальних освітніх послуг кваліфікованими педагогами, а також у сім'ї. Держава має забезпечувати надання сім'ям, які мають дітей дошкільного віку, методичну допомогу з питань дошкільного виховання та розвитку дитини (типові освітні програми, методичні поради тощо). Окремі освітні програми мають бути запропоновані дітям з особливими освітніми потребами для їхнього розвитку і адаптації, максимального сприяння їх подальшого навчання у звичайних навчальних закладах середньої освіти [5].

Для України проблема якості дошкільної освіти набуває особливого економічного змісту, що знаходить своє відображення у змінах не лише нормативно-правового та організаційно-структурного характерів, а й безпосередньо в педагогічному плані.

За останні роки мережа дошкільних закладів скоротилася на третину, а чисельність дітей, які відвідують дошкільні заклади, – на 40,1%. Якщо врахувати лише заклади, що реально працюють, то скорочення мережі дошкільних закладів, становитиме 46,5%, зменшення місць у цих закладах – 51%. Особливо помітного скорочення зазнала мережа сільських дошкільних закладів. І хоча їх кількість зменшилася лише на 29,4%, але кількість місць у них – на 53,7%. Показник охоплення дітей впав більш ніж у два з половиною рази.

Подібна картина спостерігається й серед дошкільних закладів міста. За статистикою у містах кількість дошкільних закладів скоротилася на 37,8%, а кількість місць у них – вдвічі. Показник охоплення дітей в цих закладах зменшився з 69% до 49%. Переважна частка дошкільних закладів перебувають у комунальній (58%) і колективній (40%) власності. Держава утримує лише 7,4% дошкільних закладів. Приватні дошкільні заклади складають 2,3% загальної мережі.

Зміни, яких зазнає освітній простір України, спричинюють появу нового сектору освіти – домашньої освіти. Втім виявилось, що скористатися послугами цього сектору можуть лише сім'ї з високими доходами. Тому домашня освіта суттєвим чином не впливає на динаміку мережі дошкільних закладів освіти. Попри означене дедалі більшої популярності набувають дитсадки-школи. Вони забезпечують неперервність освіти і продовження в початкових класах тих ліній розвитку малят (морально-духовної, фізичної, естетичної), які велися в їх дошкільний період [6].

Вивчення практики управління якістю освітніх послуг у дитячому освітньому закладі свідчить про те, що в інноваційному просторі йде пошук ефективної системи управління якістю, але цей процес відбувається найчастіше методом спроб та помилок. Окрім того, утворення систем управління якістю освіти часто зводять до вдосконалення самої системи контролю за якістю освітньо-виховного процесу, хоча контроль – лише один із етапів, одна із функцій управління якістю, тому він лише частково розв'язує проблему. На нашу думку, одним із головних чинників забезпечення якості дошкільної освіти повинна стати педагогічна команда, більш відкрита й гнучка, ніж робоча група колег, а тому й більш здатна передбачати зміни й реагувати на них, розв'язувати проблеми й виконувати завдання. Перевага командної взаємодії – взаємозамінність її членів, можливість брати участь у вирішенні широкого кола питань за підтримки зацікавлених колег.

Узагальнюючи означене вище, ми вважаємо, що дошкільна освіта повинна реформуватися шляхом здійснення наступних заходів із запозиченням досвіду Польщі:

по-перше, – відновити діяльність Управління з дошкільної освіти в Міністерстві освіти і науки України, укомплектувавши його досвідченими працівниками дошкільної галузі і покласти на них відповідальність за відновлення роботи закладів дошкільної освіти на території кожного населеного пункту, де проживають діти дошкільного віку;

по-друге, – вивчити реальний стан забезпечення місцевих органів освіти (область, місто, район) спеціалістами з дошкільної освіти. Домогтися відновлення в апаратах місцевих органів освіти фахівців з дошкільної освіти у відповідності до діючої мережі дошкільних закладів на території регіону;

по-третє, – з метою удосконалення розвитку дошкільної освіти у відповідності до Закону України "Про дошкільну освіту" з ініціювати проведення на території кожного регіону щорічних (обласних,

районних, міських, сільських та селищних) конференцій з проблем розвитку дошкільної освіти за участю керівників органів місцевого самоврядування, освітніх закладів, представників батьківських колективів, засобів масової інформації, громадських організацій. Метою цих конференцій повинно стати обговорення проблеми стану розвитку дошкільної освіти і розробка проектів місцевих програм захисту прав дітей дошкільного віку на здобуття належної дошкільної освіти;

в-четвертих, – організувати роботу обласних рад керівників закладів дошкільної освіти, на яких розглядати ініціативні пропозиції творчих працівників дошкільних закладів з питань удосконалення навчально-виховної роботи з вихованцями дошкільних закладів і домагатися реалізації втілення їх в життя на території своїх регіонів;

в-п'ятих, – розгорнути широку пропаганду в засобах масової інформації кращих педагогічних напрацювань з питань всебічного виховання дитини дошкільного віку в умовах роботи дошкільного навчального закладу та родини;

в-шостих, – передбачити проведення з'їзду педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів України, на якому обговорити актуальні питання організації роботи сучасних закладів дошкільної освіти.

У процесі модернізації дошкільної освіти потрібно не лише декларувати визнання право малюка на щасливе дитинство, а й створювати для цього реальні умови. А саме, на державному рівні визнати, що забезпечення якості і доступності дошкільної освіти має бути пріоритетом в діяльності відповідних державної виконавчої влади, регіональних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; вважати першочерговим завданням подальший розвиток мережі дошкільних установ, різних форм, систем дошкільної освіти та типів дошкільних навчальних закладів; вважати пріоритетними питання забезпечення достатнього фінансування дошкільля, поліпшення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення дошкільної освіти, підняття рівня соціального забезпечення педагога, підвищенню рівня його кваліфікації тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Система освіти в Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wyr.com.ua/sistema-osviti-v-polschi.html>.
2. Освіта в Польщі: дошкільна, шкільна, середня, медична, післядипломна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wikifr.xyz/osvita/serednju-osvitu-i-shkoli/131376-osvita-v-polshhi-doshkilna-shkilna-seredne.html>.
3. Дошкільна освіта у Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/inPL.com.ua/posts/820813951315027:0>.
4. Рагозіна В. Ранній естетичний розвиток дітей у системі дошкільля зарубіжних країн [Електронний ресурс] / В. Рагозіна. – Режим доступу: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/ragozina.pdf>.
5. Красняков Є. Державна політика у сфері дошкільної освіти: проблеми та перспективи подальшого розвитку [Електронний ресурс] / Є. Красняков. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?.
6. Ващенко В. Дошкільна освіта: сучасний стан, перспективи розвитку та якість в управлінні [Електронний ресурс] / В.Ващенко, В. Бабич. – Режим доступу: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/2899-Doshkilna_osvita_suchasnijj_1.html.

Бондаренко І. П.

Дошкольное образование в Украине и Польше

В статье сосредоточено внимание на проблемах дошкольного образования в Украине. Исследован опыт модернизации дошкольного образования в Польше. Проведен анализ различных типов детских садов, функционирующих в Польше, выделены тенденции, присущие дошкольному образованию, и определены пути совершенствования сферы дошкольного образования. Исследовано практику управления качеством образовательных услуг в детском образовательном учреждении.

Bondarenko I.

Preschool education in Ukraine and Poland

The article focuses on the problems of pre-school education in Ukraine. The experience of modernization of preschool education in Poland. The analysis of different types of kindergartens operating in Poland. singled tendencies inherent in pre-school education, and ways of improving pre-school sector. Studied the practice of quality management of educational services to children's educational institution.